

Slaktmognadsbedömning

En enkel handledning

Gård&Djurhälsan
FRISKA DJUR GER VÄLMAENDE GÄRDAR

Slaktmognad - fettansättning

Det är i första hand fettansättningen som avgör om ett djur är slaktmoget eller inte, alltså inte vikt eller formklass. Ett djur är slaktmoget när musklerna är väl utvecklade och när lagom med fett är ansatt i kroppen. Lagom med fett har slaktkroppen när den bedöms innehålla 8 % putsfett vid styckningen.

För att bli bra som kött bör musklerna vara täckta med ett tunt fettlager som ger smak och skyddar mot uttorkning. Eftersom energiinnehållet i kroppsfett är 39 kJ/g medan energiinnehållet i fettfri muskel är 5 kJ/g, är det sällan lönsamt att fortsätta uppfödningen för att nå en högre vikt när djuret har börjat ansätta fett, eftersom energiåtgången per kg tillväxt då blir mycket hög.

Ett tecken på slaktmognad är att djurets tillväxt minskar. Minskningen beror på att muskeltillväxten avtar och i stället ökar fettansättningen. Vid vilken ålder eller vikt detta inträffar beror av flera olika faktorer:

- ✿ **Ras:** Tunga köttraser är generellt slaktmogna vid en högre vikt än både lätta köttraser och mjölkras vid en likartad utfodring. De olika raserna är slaktmogna vid olika vikter, så man bör följa upp sin produktion och använda tidigare resultat och erfarenheter i nästa omgång.
- ✿ **Kön** Kvigor och stutar är generellt slaktmogna vid en lägre vikt än tjurar vid en likartad utfodring. Fettbedömning är svårast på kor/kvigor, därefter stutar och sist tjurar. För att lyckas nå rätt fettgrupp på kvigor måste man kunna väga djuren, och vara noggrann med uppfödning och uppföljning.
- ✿ **Utfodringsintensitet** Hög intensitet (högre koncentrationsgrad) i utfodringen ger slaktmognad vid en lägre vikt än låg intensitet. Detta gäller generellt för alla kön och raser.

Fettansättning

Slaktkropparnas fettinnehåll uppskattas genom en bedömning av kropparnas fettansättning. I EUROP-systemet tillämpas 5 fettgrupper, där varje huvudgrupp kompletteras med + och -, vilket innebär totalt 15 fettgrupper.

I dagsläget, utifrån marknadens krav, infaller slaktmognad i intervallet 2+ till 3+.

1-	1	1+	2-	2	2+	3-	3	3+	4-	4	4+	5-	5	5+
Ännu ej slaktmoget					Slaktmoget				Högt fettinnehåll i slaktkroppen					

Att bedöma om ett djur är slaktmoget kräver både träning och erfarenhet. Om man enbart tittar på ett djur för att försöka bedöma hur mycket fett djurkroppen innehåller, kan man lätt missta sig. Mycket köttiga djur, särskilt tjurar, ser ofta runda och feta ut, trots att de saknar underhudsfett. Överfeta kvigor däremot, kan se magra ut genom att fettet lägger sig i valkar över revbenen. Äldre kor kan vara svåra att bedöma då de ofta har ansatt bukfett som inte går att känna på det levande djuret.

Formklass

Slaktkropparnas köttinnehåll uppskattas genom en bedömning av kropparnas form. Även här finns 5 huvudklasser i EUROP-systemet, och varje huvudklass kompletteras med + och -.

Utfodringsintensiteten styr vid vilken vikt och ålder man vill ha djuret slaktmoget. Formklassen påverkas positivt genom en väl sammansatt utfodring med extra fokus på den unga kalvens proteinförsörjning. Intensivt uppfödda djur får ofta en bättre formklass än extensivt vid samma vikt. Ras har även ett stort inflytande på formklassen.

På det levande djuret är det framför allt 3 bedömningsställena man tittar på; bog, lår och rygg, men man tar även hänsyn till kroppen i sin helhet.

Ju mer konvexa ytorna är, desto högre klassning får djuret.

När slaktkroppen bedöms av klassificerarna vägs hela slaktkroppen ihop. Exempelvis om halvorna skiljer så är det medeltalet av de två. Bedöms slaktkroppen som ett gränsfall är instruktionen att man skall gå tillbaks till låret. Är låret lika eller bättre än snittet av de tre delarna lår, bog och rygg väljer man den övre klassen är låret under medel väljer klassificeraren den lägre klassen.

E+	E	E-	U+	U	U-	R+	R	R-	O+	O	O-	P+	P	P-
Extremt svällande och välutvecklad			Mycket svällande och välutvecklad			Svällande och välutvecklad			Välutvecklad			Något tunn och insjunken		

E

U

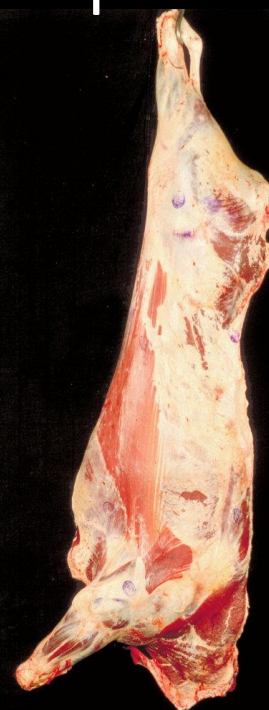
R

O

P

Slaktmognadsbedömning på stall

Revbenen

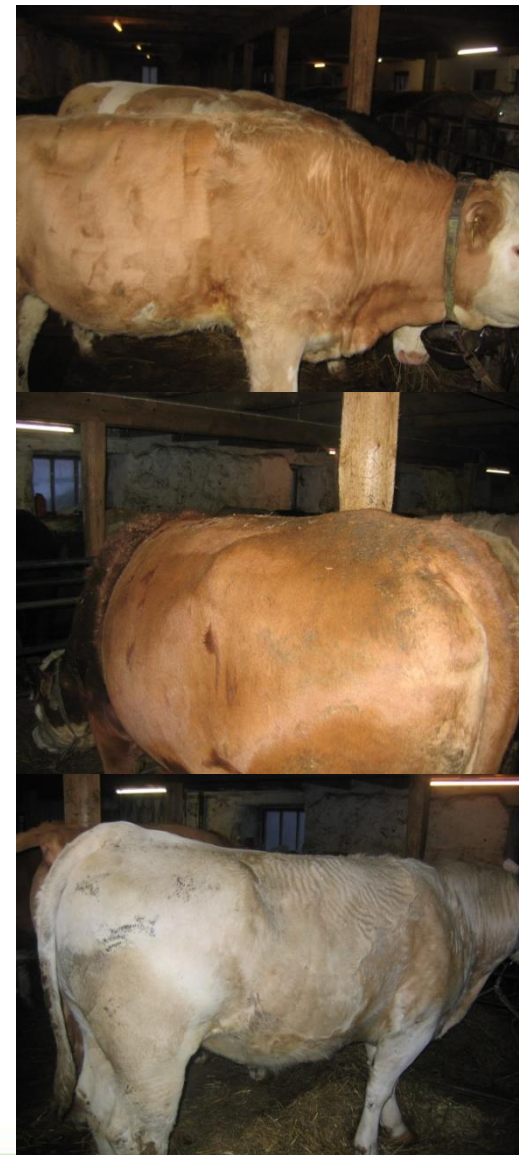
- ✿ Lägg handen över djurets revben och rör handflatan fram och tillbaka. "Rullar" handen lätt finns det ett fettlager ovanpå revbenen börjar djuret bli slaktmoget.
- ✿ Titta på hur huden veckar sig över revbenen när djuret tittar åt sidan/bakåt.

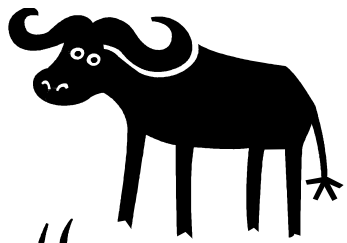
Svansroten

- ✿ Greppa djuret precis intill svansroten. Får Du något i handen har djuret börjat ansätta fett. Känns djuret torrt och stramt (huden sitter stramt på skelettet) är det inte slaktmoget. På tjurar/stutar bedöms fetthalten bäst i korset på djuret. Har svansen lagt sig i korset och veck börjar visa sig i svansroten har tjurar/stutar en fettansättning på 2+ - 3-.

Ljumskvecket

- ✿ Greppa ljumskvecket med handen. Känns det Du får i handen tjockt och kraftigt har djuret en fettansättning och är därmed förmodligen slaktmoget.

Kroppsbyggnad - Slaktkroppsvikt

✿ Slaktutbytet, d v s slaktkroppens vikt i förhållande till levande vikt på nötkreatur varierar. På kalvar och ungnöt brukar det variera mellan 47 och 60 %, och på kor brukar det variera mellan 35 och 55 %.

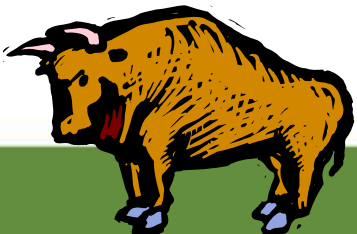
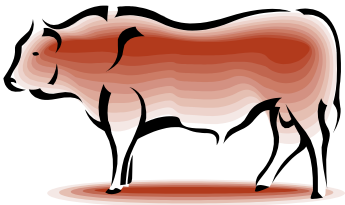
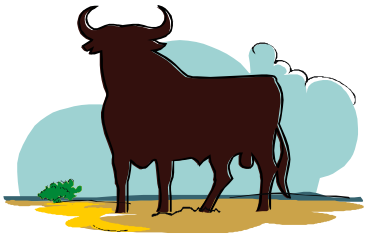
✿ Tjurar har högre slaktutbyte än kvigor och stutar.

✿ Kötttraser har högre slaktutbyte än kombinerade mjölk- och kötttraser.

✿ Djur som föds upp på mycket kraftfoder har i regel högre slaktutbyte än djur som får mycket grovfoder.

✿ Kroppens form och byggnad påverkar levandevikten och slaktkroppsvikten.

- Även om kroppen ser liten och satt ut kan slaktkroppen vara tyngre än ett högre djur

Bröstomfång – levande vikt

Samtliga tabeller är hämtade ur **Samband mellan bröstomfång och levandevikt hos växande nötkreatur , Hesse m fl, 2010**

SRB-tjurar

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
100	79	94	112
105	92	110	130
110	107	127	150
115	122	145	172
120	139	165	196
125	157	186	221
130	176	209	248
135	197	233	277
140	218	259	307
145	241	286	339
150	265	315	373
155	291	345	409
160	317	376	446
165	345	409	485
170	374	443	526
175	404	479	568
180	435	516	612
185	467	555	658
190	501	594	705
195	535	635	754
200	571	677	804
205	607	721	856
210	645	766	909
215	683	812	964
220	723	859	1020

SLB-tjurar

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
100	79	94	111
105	92	109	130
110	106	127	151
115	122	145	173
120	139	165	197
125	157	187	222
130	176	210	249
135	197	234	278
140	218	259	308
145	241	286	340
150	264	314	374
155	289	344	409
160	315	374	445
165	341	406	483
170	369	439	522
175	398	473	562
180	427	508	604
185	457	544	647
190	489	581	691
195	520	619	736
200	553	658	782
205	586	698	830
210	620	738	878
215	655	779	928
220	690	822	978

Bröstomfång – levande vikt

Samtliga tabeller är hämtade ur **Samband mellan bröstomfång och levandevikt hos växande nötkreatur , Hesse m fl, 2010**

SRB-stutar

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
100	80	89	100
105	94	105	117
110	108	121	136
115	124	139	156
120	141	158	177
125	160	179	200
130	179	200	224
135	199	223	250
140	220	247	276
145	243	271	304
150	266	297	333
155	289	324	363
160	314	352	394
165	340	380	425
170	366	409	458
175	392	439	492
180	420	470	526
185	448	501	561
190	476	533	596
195	505	565	632
200	534	598	669
205	564	631	706
210	593	664	744
215	624	698	782
220	654	732	820

SLB-stutar

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
100	79	87	96
105	93	102	112
110	108	119	130
115	124	136	149
120	141	155	170
125	160	175	192
130	179	196	215
135	199	218	240
140	220	242	265
145	243	266	292
150	266	291	320
155	289	317	348
160	314	345	378
165	339	372	408
170	365	401	440
175	392	430	472
180	419	460	505
185	447	490	538
190	475	521	572
195	504	553	606
200	533	585	641
205	562	617	677
210	592	650	713
215	622	682	749
220	652	715	785

Bröstomfång – levande vikt

Samtliga tabeller är hämtade ur **Samband mellan bröstomfång och levandevikt hos växande nötkreatur , Hesse m fl, 2010**

Kvigor av lätt köttraskorsning

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
120	130	146	163
125	148	166	186
130	167	187	210
135	187	210	236
140	209	234	263
145	231	259	291
150	255	286	320
155	279	313	351
160	304	341	382
165	330	370	415
170	357	400	448
175	384	431	483
180	412	462	518
185	440	494	554
190	469	527	591
195	499	560	628
200	528	593	665

Kvigor av tung köttraskorsning

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
140	212	236	264
145	233	260	290
150	255	285	318
155	279	312	348
160	304	340	379
165	331	369	412
170	359	400	447
175	388	433	483
180	419	468	522
185	451	504	562
190	485	542	604
195	521	581	649
200	558	622	695
205	596	666	743
210	636	711	794
215	678	757	846
220	721	806	901

Bröstomfång – levande vikt

Samtliga tabeller är hämtade ur **Samband mellan bröstomfång och levandevikt hos växande nötkreatur , Hesse m fl, 2010**

Tjurar av lätt köttraskorsning

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
140	243	269	298
145	266	294	326
150	290	321	355
155	315	348	386
160	341	378	418
165	368	408	452
170	397	440	487
175	427	473	523
180	458	507	561
185	490	543	601
190	524	580	642
195	558	618	685
200	594	658	729
205	631	699	775
210	669	742	823
215	709	786	872
220	749	832	924

Tjurar av tung köttraskorsning

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
140	246	271	299
145	267	295	325
150	290	320	353
155	315	347	383
160	341	376	415
165	369	407	449
170	399	440	485
175	431	475	524
180	465	513	565
185	501	553	609
190	539	595	656
195	580	640	705
200	623	687	758
205	669	738	814
210	717	792	874
215	768	848	937
220	821	908	1005

Bröstomfång – levande vikt

Samtliga tabeller är hämtade ur **Samband mellan bröstomfång och levandevikt hos växande nötkreatur , Hessle m fl, 2010**

Stutar av lätt köttraskorsning

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
140	237	260	285
145	259	284	312
150	283	310	341
155	307	337	370
160	333	365	401
165	359	394	432
170	386	424	465
175	414	454	498
180	442	485	533
185	471	517	567
190	501	550	603
195	531	583	640
200	562	617	677
205	594	651	714
210	626	686	753
215	658	722	792
220	691	758	831

Stutar av tung köttraskorsning

Bröstomfång (cm)	Nedre gräns (kg)	Uppskattad vikt (kg)	Övre gräns (kg)
140	240	262	286
145	261	285	312
150	284	310	339
155	308	336	367
160	333	364	398
165	360	393	430
170	388	424	463
175	418	457	499
180	449	491	536
185	482	527	576
190	517	565	617
195	553	605	661
200	591	646	706
205	631	690	754
210	673	736	804
215	717	784	856
220	763	834	911

Före slakt – egen bedömning

- ✿ Väg eller mät djuren för att fastställa att de är lagom tunga
- ✿ Bedöm djurens fettgrupp och kroppsform som ska skicka till slakt

Tänk på hur du står i förhållande till djuren. Står du högre än djuren kan de verka mindre än om du står i jämnhöjd eller till och med lägre än dem.

- ✿ Anteckna även egna kommentarer på de olika djuren, för att jämföra hur de kändes med resultaten från slakten
- ✿ När djuren är slaktade – kolla snarast slaktresultaten för att få snabb återkoppling på dina egna bedömningar

Djur nr	Ras	Kön	Uppskattad vikt	Uppskattad fettgrupp	Uppskattad formklass	Övriga anteckningar

Tänk på säkerheten vid hantering av djur!

Mer material

- ✿ Klassificering av nötslaktkroppar – Film från Jordbruksverket
- ✿ Klassificering av slaktkroppar – Skrift, Beställs alternativt laddas ner via Jordbruksverket
- ✿ Slaktstatistik –hur många djur i olika kategorier som slaktas i Sverige månad för månad samt halvårssammanställningar över bland annat medelvikt, medelklass och medelfettgrupp för de olika djurkategorierna. www.gardochdjurhalsan.se
- ✿ Samband mellan bröstomfång och levandevikt hos växande nötkreatur, Hessle, A., Olsson I., Englund, J-E. 2010. Rapport (Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa) vol 24
- ✿ Slaktutbyte något att räkna med? Av Carin Clason, Växa och Helena Stenberg, Taurus
- ✿ Köttraskorsning eller ren mjölkras – vilket ger bäst ekonomi? Faktaartikel (Avel) på www.gardochdjurhalsan.se

